

לפניך שלושה טקסטים 1-3. קרא אותם, וענה על השאלות שאחריהם.

טקסט 1: האנציקלופדיה הגדולה בהיסטוריה

מעובד על פי סימונייט טום MIT Review Technology בנובמבר 2013 " שקיעתה של ויקיפדיה".

אלכסון. אוחזר מ: <http://alaxon.co.il>

האתר של האנציקלופדיה המקוונת "ויקיפדיה", המדורג שישי בעולם לפי מספר הכניסות, מתנהל שלא כמו האתרים האחרים שב"עשירייה הפותחת". קבוצת מתנדבים מנהלת אותו, ולא תאגיד מסחרי. לקבוצה זו אין מנהיג, וחבריה מכנים את עצמם בשמות בדויים. כאשר מתרחש אירוע שיש לו ערך חדשותי, בתוך שעות אחדות צצים בוויקיפדיה ערכים מפורטים ובעלי סימוכין מדויקים, והם מתעדכנים בכל דקה. מכיוון שאין עוד מקור מידע חופשי כמו ויקיפדיה; שירותים מקוונים רבים מסתמכים עליה. אם תחפשו מידע בגוגל, תופנו לעתים קרובות לערכים שהמידע בהם נלקח מוויקיפדיה.

את ויקיפדיה השיקו גיימי ויילס ולארי סנגר בשנת 2001. עם הזמן הם יצרו אנציקלופדיה מקוונת וחינמית המבוססת על הרעיון של שיתוף מידע למען הכלל, ובה כל אחד יכול להיות "עורך" (ויקיפד), כלומר לכתוב ערך או לשנות אותו.

ההתלהבות מן הרעיון של "אנציקלופדיה שכל אחד יכול לערוך" הניבה בסוף השנה הראשונה של ויקיפדיה יותר מעשרים אלף ערכים בשמונה עשרה שפות. במרוצת השנים שלאחר מכן יצרה קהילת החברים של ויקיפדיה את האנציקלופדיה הגדולה בהיסטוריה. הם ניסחו הנחיות לכתבת ערכים ולתחזוקתם, ובחרו קבוצה קטנה של "מפעילי מערכת", עורכיעל שיש להם סמכויות מיוחדות כגון מחיקת ערכים או החרמה זמנית של עורכים.

רבים לעגו למיזם ויקיפדיה והזדעזעו ממנו: אף על פי שעורכי ויקיפדיה אימצו בחום את התפיסה שאנציקלופדיה אמורה להיות סמכותית ומקיפה, הם זנחו שיטות עבודה המקובלות זה מאות שנים בהכנת אנציקלופדיות. על פי השיטות המקובלות, מומחים מן הדרגים האינטלקטואליים הרמים של החברה יוצרים רשימה של תכנים שכדאי לדעת, וכותבים את הערכים. בוויקיפדיה מומחים אינם מרבים להשתתף בכתבת הערכים. למעשה, הכללים של ויקיפדיה מרפים את ידיהם מכיוון שהם יודעים שאת הערכים שהם כותבים אפשר לשכתב כמו כל ערך אחר. לעומת זאת פיתחו מייסדי ויקיפדיה את התפיסה שמאמרים צריכים

להצטבר במהירות, בתקווה שבעתיד תכיל האנציקלופדיה ערכים על כל הנושאים בעולם, ובכך תצליח להגשים את שאיפת מייסדיה "לקבץ את כל הידע האנושי".

ההתקדמות הייתה מהירה. בסוף שנת 2005 היו בגרסה האנגלית בלבד כ-750,000 ערכים, והשימוש באתר נעשה לדבר שבשגרה. בזכות מחויבותה של ויקיפדיה לאפשר לכל אחד לכתוב ערכים, גם בעילום שם, הצטרפו רבים לקהילת העורכים של ויקיפדיה. אולם עדכונים רבים של ערכים היו מעשים של ונדליזם* (ונדליזם – גרימת נזק בזדון; השחתת דבר־מה ציבורי או פרטי). היו בהם מידע מסולף, הכפשות, הערות פוגעניות ועוד. בשנת 2006 התחילו מפעילי המערכת הוותיקים להרגיש כי בקרת האיכות נעשית בלתי אפשרית, וכי השליטה על הנעשה באתר חומקת מידיהם.

התגובה לא איחרה לבוא. כדי להילחם בתופעות הוונדליזם הציגו מפעילי המערכת כלי עריכה חדשים. למשל נוצרה תוכנה שאפשרה להם לסקור במהירות שינויים אחרונים, לדחות אותם במקרה הצורך, ולנוף בעורכים ה"עבריינים" בלחיצת עכבר אחת. האמצעים הנוקשים החדשים השיגו את מטרתם. הוונדליזם נבלם, וכמות המאמרים הפוגעניים פחתה. מספר הערכים בוויקיפדיה המשיך לצמוח, ואיכותם השתפרה. ויקיפדיה נהפכה לאתר אינטרנט מוביל. כיום יש בוויקיפדיה באנגלית 4.4 מיליון ערכים, ו-1.23 מיליון ערכים ב-286 שפות אחרות.

אולם הכללים הנוקשים שתרמו להעלאת איכותה של האנציקלופדיה המקוונת יצרו תופעת לוואי. עורכים חדשים שהצטרפו לקהילת ויקיפדיה, ומטבע הדברים עשו גם "טעויות של מתחילים", נדרסו תחת מכבש העריכה הנוקשה והבלתי אישי. הם החלו לנטוש את העריכה. מספר העורכים הפעילים בוויקיפדיה באנגלית, שהגיע בשנת 2007 לשיא של יותר מ-51,000, ירד בקיץ האחרון ל-31,000.

קהילת ויקיפדיה בנתה משאב ידע ייחודי בתולדות הציביליזציה. התברר שוויקיפדיה היא יריב שקול לאנציקלופדיות המסורתיות, ואולי אף חזק מהן. אבל קהילה זו גם הקימה מחסומים שמרתיעים עורכים חדשים מלהצטרף אליה. נראה שעל אף הבעיות ויקיפדיה של היום תהיה האנציקלופדיה הטובה ביותר שתהיה לנו.

מעובד על פי דוניבסקי אבינעם עידן יוני 2013 "ערכים עם ערך מפוקפק". מבט מל"מ, גיליון 66 .

ויקיפדיה מאפשרת לכל החפץ בכך לכתוב ערכים ולעדכןם, בלי קשר לידע ולהשכלה שיש לו. העורכים אפילו אינם חייבים להזדהות בשמם, ולפיכך רובם אנונימיים או משתמשים בשם בדוי. לכן הקוראים אינם יכולים להעריך את אמינות המידע על פי מומחיותם של העורכים, השתייכותם הארגונית, האינטרס העסקי שלהם או זיקתם הפוליטית. עורכי ויקיפדיה מצהירים בעצמם שהמידע המובא בה אינו בהכרח נכון: "דע שמידע המובא בוויקיפדיה עלול להיות לא מדויק, מטעה, מסוכן או בלתי חוקי", וכן "חובה לבדוק ולאמת כל פרט מידע המובא בוויקיפדיה".

הקלות שבה אפשר לעדכן ערך בוויקיפדיה מאפשרת לבעלי אינטרסים לכתוב ערכים שהמידע בהם מוטעה. כך למשל ויקיפדיה משמשת זירה לפעילות של מדינות וארגונים ואפילו של גופי מודיעין המקדמים את מטרותיהם באמצעות כתיבה מגמתית של ערכים.

ויקיפדיה משמשת גם מרחב לשיפור תדמית ולקידום יחסי ציבור. חברות יחסי ציבור מקדמות באמצעותה אינטרסים של גורמים עסקיים, פוליטיים ואחרים. יש חברות יחסי ציבור המציעות שירות של ניהול תדמית בתשלום, ולעתים מציינות בפירוש כי חלק מן השירות הוא "כתיבה ועריכה של אתרים בוויקיפדיה". דוגמה אופיינית לפעילותם היא הסרת פרטים מביכים מערכים על אודות אישי ציבור.

מחקרים שבדקו ערכים בוויקיפדיה בנושאים השנויים במחלוקת מצאו ערכים שאינם אמינים. זו הסיבה העיקרית שרבים מן המוסדות האקדמיים המובילים בחו"ל שוללים את השימוש בוויקיפדיה ככלי במחקר. למשל באוניברסיטת הרווארד שבארצות הברית מזהירים מפני הבעייתיות בשימוש בוויקיפדיה. בישראל הגישה הביקורתית כלפי ויקיפדיה עדיין בחיתוליה, אך חיוני לנקוט גישה זו כדי להבטיח איזון בין ההתלהבות מוויקיפדיה, שהיא מקור מידע זמין, ובין ההכרה במגבלות האמינות שלה.

טקסט 3 : על חומותייך, ויקיפדיה, הצבתי שומרים

מעובד על פי גורביץ יוסי 17 ביוני 2014 " על חומותייך, ויקיפדיה, הצבתי שומרים". כלכליסט.

ויקיפדיה כיום היא מקור עיקרי של ידע. יש אנשים המנצלים את השפעתה הרבה ומחבלים בערכים שונים בה. בעקבות זאת מפעילי המערכת של ויקיפדיה הבינו שבמקום לערוך ולהוסיף ידע הם נעשו ל"שומרי החומות".

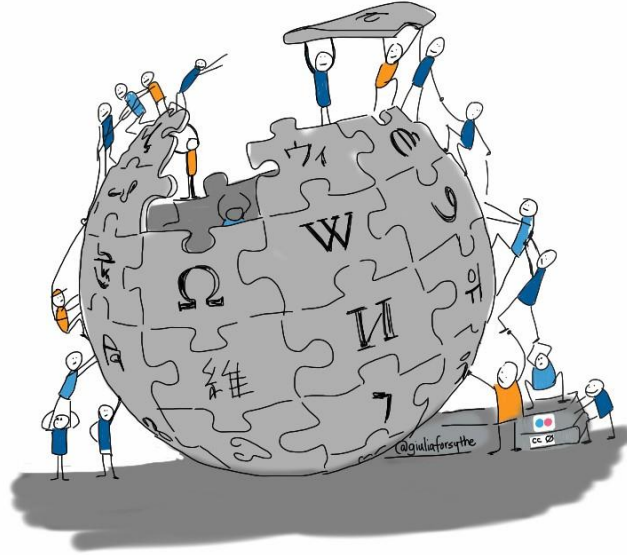
בעיות קשות בתחום זה נוגעות לערכי ויקיפדיה העוסקים בחברות מסחריות. רבות מחברות אלה מוטרדות מן התדמית הציבורית שלהן, לכן הן שוכרות עורכים כדי שישפצו את הערכים שנכתבו עליהן בוויקיפדיה או יכתבו ערכים על אודותיהן.

בוויקיפדיה כבר הבינו מזמן שזאת בעיה, ואחד המייסדים, גיימי ויילס, אף הציע לבטל את האפשרות שהעריכה תיעשה בידי כלל האוכלוסייה. ההצעה נדחתה בסופו של דבר. עם זה כעת ויקיפדיה משנה את הכללים שלה — היא דורשת מכל אדם שמקבל כסף כדי לכתוב בה ערכים, לציין זאת, ומדגישה שעריכה כזו היא עברה על החוק. ויקיפדיה עדיין לא מאיימת בתביעה, אך לא מן הנמנע שגם זה יקרה.

ענה על השאלות:

1. לפניך איור של ג'וליה פורסיית, "ויקיפדיה".

ציין על פי המאמר של סימונייט (טקסט 1) שני עקרונות של ויקיפדיה, והסבר כיצד הם באים לידי ביטוי באיור.

א.

עיקרון _____

דרך ביטוי באיור _____

ב.

עיקרון _____

דרך ביטוי באיור _____

2. על פי הטקסטים שקראת ועל פי ידע אישי, שנה בהגדרה¹ שלושה פרטי מידע, כדי שיתאימו לוויקיפדיה.

את השינויים ערוך כך :

— מחק בהגדרה הנתונה פרט מידע (מילה, צירוף מילים או משפט) שאינו מתאים לוויקיפדיה.

— מול כל פרט שמחקת כתוב בשורה הריקה המקבילה פרט המתאים לוויקיפדיה.

היעזר בדוגמה : במקום הצירוף "ספר יעץ" נכתב "אתר במרשתת".

אַנְצִיקְלוֹפֵדִיָּה (מיוונית) **ספר יעץ** ערוך **אתר במרשתת**

_____ בידי מיטב המומחים ועוסק במספר רב
_____ של נושאים. הערכים מסודרים בסדר
_____ אלפביתי. האנציקלופדיה, המורכבת על
_____ פי רוב מכרכים יקרים רבים, מתעדכנת
_____ אחת לכמה שנים.

ב. על פי המאמר של סימונייט (טקסט 1) ציין יתרון אחד שיש, לדעתך, לוויקיפדיה על פני אנציקלופדיה מסורתית. נמק את תשובתך.

¹ ההגדרה היא חלק מאיור שיצר יניב רגיניאנו לפרסום ויקיפדיה בעברית בשנת 2007, בתוך : "ויקיפדיה : ציוני דרך".

3. א. בטקסטים שקראת מתוארות בעיות הקיימות בוויקיפדיה, וכן דרכי התמודדות עמן. השלם את הטבלה שלפניך (במשבצות הריקות בלבד)

טקסט 3 "על חומותיך, ויקיפדיה, הצבתי שומרים" על פי יוסי גורביץ	טקסט 2 "ערכים עם ערך מפוקפק" על פי אבינעם עידן דוניבסקי	טקסט 1 "האנציקלופדיה הגדולה בהיסטוריה" על פי טום סימונייט	
		מעשים של ונדליזם בכתובת הערכים	בעיה אחת
	X		הדרך של ויקיפדיה להתמודד עם הבעיה

ב. הדרך המתוארת במאמר של סימונייט (טקסט 1) להתמודד עם הבעיה יצרה תופעת לוואי.

מהי תופעת הלוואי? נסח את תשובתך במשפט או בצירוף מילים.

4. במאמר של דוניבסקי (טקסט 2) מובאים ציטוטים מדברי העורכים של ויקיפדיה: "דע שמידע המובא בוויקיפדיה עלול להיות לא מדויק, מטעה, מסוכן או בלתי חוקי", וכן "חובה לבדוק ולאמת כל פרט מידע המובא בוויקיפדיה" (שורות 6-8).

לשם מה הביא דוניבסקי (טקסט 2) ציטוטים אלה? הקף את התשובה הנכונה.

- א. כדי לשכנע אנשים להפסיק להשתמש בוויקיפדיה.
- ב. כדי לחזק את טענתו בדבר חוסר האמינות של ויקיפדיה.
- ג. כדי להוכיח שוויקיפדיה מונעת משיקולים כלכליים.
- ד. כדי לעודד את המעוניינים לכתוב ערכים בוויקיפדיה.

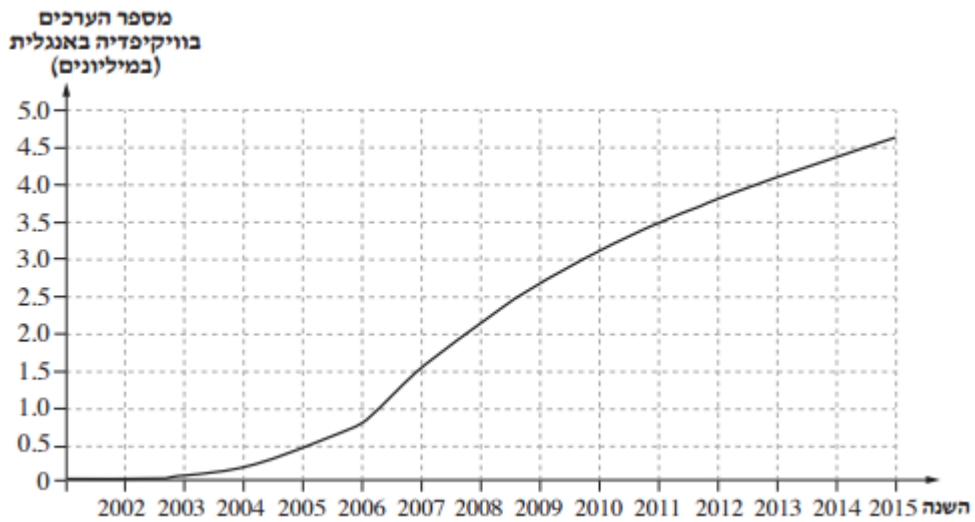
5. במאמר של סימונייט (טקסט 1) כתוב: "קהילת ויקיפדיה בנתה משאב ידע ייחודי תולדות הציביליזציה". (שורה 51)

על פי משפט זה, מה עשתה קהילת ויקיפדיה? הקף את התשובה הנכונה.

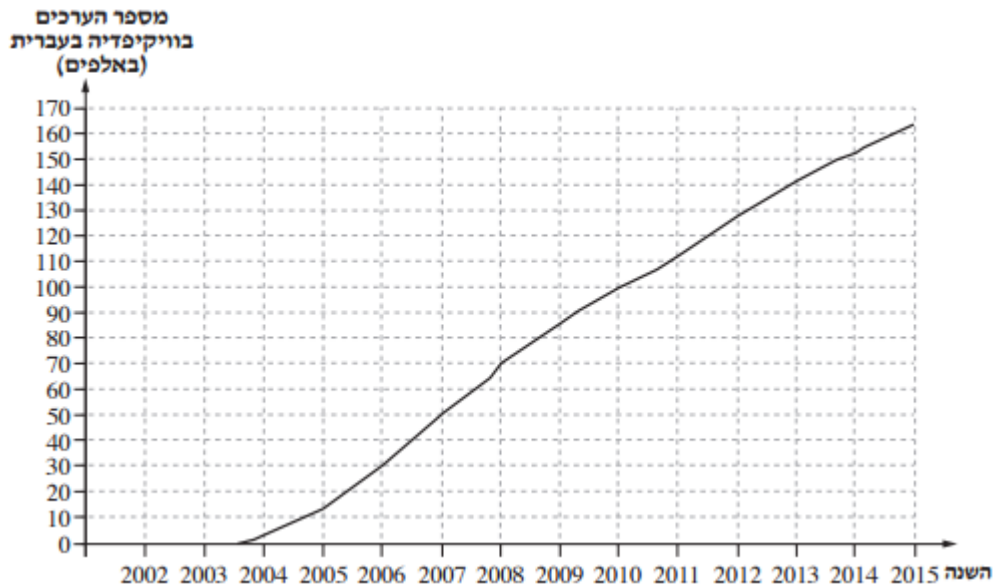
- שאבה מידע מכל ההיסטוריה האנושית.
- שימרה ידע מיוחד שישמש בעתיד את הדורות הבאים.
- יצרה מקור מידע יוצא דופן בתולדות האנושות.
- פיתחה כלים לאיסוף מידע.

6. לפניך שני תרשימים : I, II.

תרשים I : מספר הערכים בוויקיפדיה באנגלית

תרשים II : מספר הערכים בוויקיפדיה בעברית

תרשים I על פי Wikipedia the free encyclopedia

תרשים II על פי "ויקיפדיה: ציוני דרך"

א. העתק מן המאמר של סימונייט (טקסט1) משפט אחד התואם לנתון הנראה בתרשים I.

ב. עיין בשני התרשימים.

לפניך ארבעה משפטים.

ציין בנוגע לכל אחד מהם, אם הוא **מסקנה נכונה** מן הנתונים בתרשימים או

אם **אינו מסקנה נכונה**.

1. הגרסה של ויקיפדיה באנגלית והגרסה של ויקיפדיה בעברית נוצרו באותה השנה. _____

2. בשתי הגרסאות ניכרת מגמה של גידול במספר הערכים לאורך השנים. _____

3. לאחרונה חלה האטה בקצב הגידול במספר הערכים של הגרסה בעברית. _____

4. בימינו בגרסה של ויקיפדיה בעברית יש יותר ערכים מאשר בגרסה באנגלית. _____

7. מיין את הצירופים הבאים בטבלה:

שם עצם ותוארו	סמיכות

מקור מידע, מידע מהימן, משאב כלכלי, ערך מפוקפק, בעל ערך

10. במאמר של סימונייט (טקסט 1) כתוב: "הכללים של ויקיפדיה מרפים את

ידיהם (של המומחים)" (על פי שורות 24-25).

מהי משמעות הביטוי "מרפים את ידיהם"? הקף את התשובה הנכונה.

— מחזקים את רצונם

— מרפאים את מחלתם

— משחררים אותם מתפקידם

— מחלישים את התלהבותם

ב. במאמר של גורביץ (טקסט 3) כתוב: "ויקיפדיה עדיין לא מאיימת בתביעה,

אך לא מן הנמנע שגם זה יקרה" (שורות 12-13).

מהי משמעות הביטוי "לא מן הנמנע"? הקף את התשובה הנכונה.

— בלי ספק

— אפשר

— אי אפשר

— אין סיכוי

11. לפניך משפטים ובהם מספרים מודגשים. כתוב במילים את המספרים

המודגשים:

• ב־21 _____ בפברואר בשנת 2014 _____ נכתב הערך

• ה־155,000 _____ בוויקיפדיה בעברית.

• ויקיפדיה בעברית ציינה בשנה שעברה 11 _____ שנים

להיווסדה.

• מספר הערכים בוויקיפדיה בעברית גדול פי 3 _____ ממספר

הערכים ב"אנציקלופדיה העברית".

• לפי סקר שנערך, 84 _____ אחוזים מן הציבור בישראל

סומכים על ויקיפדיה.